

شماره ۲۱۶۱-۵
تاریخ ۲۲ شهریور

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

بیشبانی

اداره کلی سرخانه شورای نگهبان
شماره ۵۰۰
تاریخ ۲۲ شهریور ۱۳۶۵

شورای محترم نگهبان

طرح قانونی جنگلها و مراتع کشور که در جلسه علنی روز چهارشنبه
۱۳۶۵/۴/۱۸ مجلس شورای اسلامی با اصلاحاتی بتصویب رسیده است
در اجرای اصل نود و چهارم قانون اساسی برای رسیدگی و اظهار نظر آن
شورای محترم به پیوست ارسال میشود. / ن

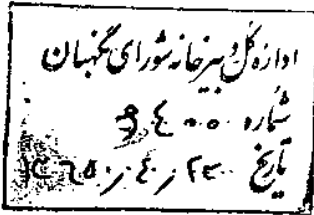
رئیس مجلس شورای اسلامی
اکبر هاشمی

اکبر هاشمی

بِسْمِ اللَّهِ

طرح قانونی جنگلها و مراتع کشور

فصل اول - تعاریف

- ماده ۱- اصطلاحاتی که در این قانون بکار برده شده است بشرح زیر تعریف میگردند .
- ۱- جنگل . اراضی پوشیده از درخت ، درختچه همراه سایر رستنیهای خشبی و علفی خودرو است که با سایر موجودات زنده به حیات طبیعی خود ادامه میدهند .
- ۲- جنگل دست کاشت (جنگل مصنوعی) . جنگلی است که بدست انسان ایجاد شده باشد .
- ۳- جنگل مخروطی . جنگلی است که در اثر قطع بی رویه و سایر عوامل بسته به شرایط طبیعی مناطق از تعادل خارج و سیرقهفرائی را پیموده لکن قابل احیاء میباشد .
- ۴- بیشه . اراضی مشجری است که عمدتاً از درختچه و بوته خودرو پوشیده باشد .
- ۵- مناطق جنگلی . مناطقی است که در آنها جنگل یا بیشه طبیعی بطور پیوسته یا پراکنده وجود داشته باشد .
- ۶- نی زار . جامعه گیاهیست که اکثریت عناصر تشکیل دهنده آن انواع مختلف نی میباشد .
- ۷- درخت جنگلی . رستنی چوبی است که دارای تنه مشخصی بوده و معمولاً ارتفاع آن از ۵ متر تجاوز مینماید .
- ۸- درختچه جنگلی . رستنی چوبی است که معمولاً تنه واحدی نداشته و دارای انشعابات جانبی است و ارتفاع آن حداکثر به ۷ متر میرسد .
- ۹- بوته . رستنی خودرو یا دست کاشت چندساله خشبی و نیمه خشبی است که از نزدیکی یقه منشعب میشود .
- ۱۰- نهال . گیاه جوانی است که از رشد و نمو آن درخت یا درختچه بوجود می آید .
- ۱۱- جست . مولود رشد و نمو جوانه هائی است که از محل کنده یا از ریشه و یا از محل یقه حاصل وبه ساقه منجر شود .
- ۱۲- کنده . آن قسمت از تنه درخت است که پس از قطع در زمین باقی می ماند و معمولاً ارتفاع آن کمتر از پنجاه سانتیمتر است .
- ۱۳- گرده بینه . قسمتی از تنه یا شاخه درخت مقطوعه است که قطر آن بیش از

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

شماره ۳۱۶۱ - ۵

تاریخ ۲۳، ۳، ۱۵

پیوست

- ۲ -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۰ سانتیمتر و قابل استفاده در صنایع روکش ، تخته لایه و یا قابل تبدیل به انواع چوبهای الواری باشد .

۱۴- محصولات فرعی جنگل و مرتع . شامل گل ، برگ ، ساقه ، ریشه ، غده ، میوه ، پوست ، صمغ و شیره بعضی نباتات است که مورد استفاده داروئی صنعتی و خوراکی قرار میگیرند .

۱۵- مصارف روستائی . عبارت از مصارف چوبی مورد نیاز اولیه جنگل نشینان مشمول این قانون است .

۱۶- طرح جنگلداری . برنامه های مدونی است که کلیه دخالت های لازم در رابطه با حفظ ، احیاء ، توسعه و بهره برداری صحیح بمنظور داشتن تولید مستمر جنگل به حسب زمان ، مکان ، نوع و میزان برداشت در آن مشخص شده باشد .

۱۷- طرح جامع منابع طبیعی . طرحی است که کلیه مسائل مربوط به منابع طبیعی تجدیدشونده و مسائل اقتصادی - اجتماعی را باهدف بهره برداری مستمر و حفظ تعادل محیط دربرگیرد .

۱۸- نشانه گذاری . عبارت از انتخاب درختان قابل برداشت در جنگل به منظور قطع و تبدیل با علامت گذاری آنها بوسیله چکش ویژه وزارت کشاورزی که یکی از علائم رسمی ودولتی است میباشد .

۱۹- علامت گذاری . عبارت است از زدن علامت یا علائم ویژه دولتی بر روی چوبهای مستحصله .

۲۰- باغ ، درداخل و متصل به جنگل . باغ به محلی اطلاق میشود که دارای شرایط زیر باشد .

الف - حدود آن بنحوی از انحاء مشخص شده باشد .

ب - حجم درختان جنگلی خودروی آن از ۵۰ مترمکعب درهکتار تجاوز نکنند .

پ - حداقل دارای یکصد اصله درخت مثمر دست کاشت و یا دویست اصله درخت مثمر یا غیرمثمر جوان دست کاشت و یا یکهزار بوته جای درهکتار بطور پراکنده درتمام سطح باشد .

ت - حداقل نه دهم سطح آن عاری از کنده و ریشه درختان جنگلی باشد و یکدهم باقیمانده که دارای ریشه و کنده است درتمام سطح باغ پراکنده باشد .

۲۱- مرتع . زمینی است که حداقل مدتی ازسال دارای پوششی از گیاهان مرتعی خودرو و یا دست کاشت بوده و عرفاً مرتع شناخته میشود .

بسم تعالی

اراضی که آیش زراعتند ولو اینکه دارای پوشش گیاهان مرتعی خودروباشند مشمول تعریف مرتع نیستند .

۲۲- مرتع مشجر . مرتعی است که دارای درختان و درختچه های خودرو جنگلی پراکنده بوده و ارزش تولیدات چوبی آن در شرایط طبیعی کمتر از ارزش تولیدات علوفه ای آنست .

۲۳- مراتع حریم . آن قسمت از حریم روستاست که عرفا مورد تعلیف دامهای روستائیان قرار میگیرد .

۲۴- حریم روستا . حریم روستا محدوده ایست در اطراف هر روستا براساس عرف و عادت روستائیان جهت نیازهای زیستی و چراگاه دام و سایر چهارپایان آنها و محل عبور و استفاده آنهاست بطوریکه اگر از آنها گرفته شود در مضیقه قرار میگیرند که برحسب جمعیت ، تعداد دام و چهارپایان در هر روستا فرق میکند .

۲۵- واحد دام . یک راس گوسفند یک واحد دامی محسوب میگردد و برای سایر دامها متناسب با نیاز علوفه ای آنها در مقایسه با واحد دامی محاسبه میشود .

۲۶- ظرفیت مرتع ، میزان تولید علوفه قابل بهره برداری مرتع است که برحسب تعداد واحد دام در واحد سطح برای فصول چرای سالیانه تعیین میشود .

۲۷- پروانه مرتعداری . مجوز موقت است که بادر نظر گرفتن ظرفیت مرتع و فصل چرا بنام دامدار با دامداران واجد شرایط هر منطقه برای تعلیف دام صادر میشود .

۲۸- طرح مرتعداری . برنامه های مدونی است که کلیه دخالت های لازم در رابطه با حفظ ، احیاء ، توسعه و بهره برداری صحیح بمنظور داشتن تولیدات مستمر مرتعی برحسب زمان ، مکان ، نوع و میزان برداشت در آن مشخص شده باشد .

۲۹- فصل چرا . مدت مناسبی است که بتوان باتوجه به شرایط محیطی هر مرتع با رعایت اصل بهره برداری مستمر ، چرای دام را در آن مدت انجام داد .

۳۰- دامدار . دامدار کسی است که پیشه اصلی اش دامداری باشد و به شغل دیگری غیر از فعالیتهای کشاورزی اشتغال نداشته باشد و بشرح زیر تقسیم میشوند .

الف- دامدار عشایری . دامدار است که جزء نظام اجتماعی عشایری بوده و برای تعلیف دامهایش کوچ میکند .

ب- دامدار متحرک . دامدار است که برای تعلیف دامهایش کوچ میکند ولی ساخت اجتماعی عشایری را ندارد .

پ- دامدار ساکن . دامدار است که در روستا ساکن است و برای چرای دام خود

بسمه تعالی

از مراتع محدوده روستا و یا علاوه بر آن از مراتع یک منطقه در یک فصل چرا استفاده مینماید .

۳۱- مرتعدار . کلیه دامدارانیکه صلاحیت حفظ ، احیاء و بهره برداری صحیح از مراتع را داشته و عرفاً سابقه دامداری در مراتع مشخص راداشته باشند مرتعدار شناخته میشوند .

۳۲- روستائی دامدار . در روستا ساکن بوده و دامداری فعالیت تکمیلی اوست و جهت چرای دامهایش از مراتع حریم روستای خود استفاده مینماید .

۳۳- حوزه آبخیز . حوزه آبخیز به منطقه ای اطلاق میگردد که زهکشی طبیعی بالقوه آن (بصورت جریانهای سطحی و زیرقشری) یک آبراهه ، رودخانه ، دریاچه و یا دریای مشخصی را تغذیه میکند .

۳۴- فرسایش خاک . عبارت است از حرکت وجابجائی ذرات خاک تحت تاثیر عوامل طبیعی و انسانی و بوسیله آب و باد ، بطوریکه باعث کاهش بهره وری و قدرت تولیدی زمین میگردد .

۳۵- حفاظت خاک . عبارت از مجموعه فعالیتهائی است که درجهت مبارزه با فرسایش خاک و محوآثار تخریبی آن صورت میگردد .

۳۶- طرح آبخیزداری . مجموعه برنامه های مدون و زمان بندی شده ای است که بمنظور حفظ آب و خاک واقع در حوزه آبخیز انجام میگردد .

۳۷- بیابان زائی . پدیده ای است که در نتیجه تاثیر سوء عوامل طبیعی و یا دخالت بی رویه انسان باعث سیر قهقرائی و انهدام پوشش گیاهی و بالاخره کاهش قدرت تولیدی زمین و ایجاد گسترش کویر و بیابان میگردد .

۳۸- طرح احیای کویر . بیابان زدائی و تثبیت شنهای روان ، مجموعه برنامه های مدون وزمان بندی شده ای است که برحسب زمان و مکان درمناطق کویری ، بیابانسی و شنزارها درجهت احیاء وبهره برداری صورت میگردد .

۳۹- منطقه قرق . منطقه ایست که نیاز به حمایت دارد تا تعادل طبیعی آن حفظ و یا مجددا برقرارگردد و باین منظور با عملیات و ضوابط خاصی اداره میشود .

۴۰- اراضی موات . زمینهایی است که سابقه بهره برداری و یا احیاء نداشته و بصورت بکر و طبیعی باقیمانده است . جنگلها و مراتع ، بیشه ها و نیزارها ، اراضی آبرسد طبیعی محسوب میشود .

۴۱- تالاب . تالاب عبارتست از مرداب ، باتلاق ، برکه ، یا آب بندان طبیعی

و نظایر آن .

بسمه تعالی

۴۲- حریم دریاها و دریاچه ها . قسمتی از اراضی حاشیه دریا ، دریاچه و یا خلیج است که یک طرف آن متصل به آب باشد .
۴۳- حریم تالاب . قسمتی از زمینهای واقع در تمامی یا بخشی از حاشیه تالاب میباشد که یک طرف آن به کناره تالاب متصل است . حدود کناره تالاب ، داغ آب حداکثری است که در زمان اجرای این قانون مشاهده گردد .

فصل دوم - تشخیص و ممیزی انفال و مراتع حریم

ماده ۲- براساس اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ، عرصه و اعیانی کلیه جنگلها ، مراتعی که حریم نیست ، بیشه های طبیعی ، بوته زارها ، نی زارها و اراضی موات جزء انفال و در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران میباشد ولو اینکه دارای سند مالکیت باشد .

تبصره ۱- منابع مندرج در این ماده که بموجب قوانین ، قبلا ملی اعلام گردیده اند با رعایت تبصره ۳ ماده ۳۴ بقوت خود باقی و همچنین زمینهایی که برابر قانون اراضی مستحذته و ساحلی بدولت تعلق گرفته بودند و نیز حریم تالابها (بجز آن قسمت از حریم تالابها که مسبق به ملکیت اشخاص بوده و باشند و نیز مراتع حریم) مشمول این قانون میباشد .

تبصره ۲- اراضی که مالک آن اعراض کرده و یا حداقل مدت ۵ سال رها کرده باشد (موضوع اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران) جزء اراضی مورد عمل این قانون قرار نمیگیرند .

ماده ۳- منابع مندرج در ماده ۲ این قانون و مراتع حریم به محدوده های زیر تقسیم میگردد .

۱- محدوده روستائی و محدوده عشایری . شامل سطحی از منابع مندرج در ماده ۲ این قانون و مراتع حریم است که عرفا تامین کننده نیازهای زندگی روستائیان و عشایر میباشد . محدوده عشایری حداقل شامل بیلاق قشلاق و ایل راه میباشد محدوده روستائی در مراتع ، همان مراتع حریم است .

۲- محدوده عمومی . شامل کلیه منابع مندرج در ماده ۲ این قانون به استثنای منابع محدوده روستاها و عشایر میباشد .

تبصره ۱- ضوابط تعیین نیازهای عرفی و تعیین محدوده و تعریف روستاها و عشایر مشمول را آئین نامه مشخص میکند .

بسمه تعالی

تبصره ۲ - مناطقی که با اهداف زیست محیطی متناسب و قانونا در اختیار سازمان محیط زیست میباشد کماکان در اختیار سازمان مزبور خواهد بود .

ماده ۴ - تشخیص منابع مندرج در ماده ۲ و مراتع حریم و مستثنیات قانونی اشخاص و تعیین مرز آنها بعهده وزارت کشاورزی است که در مورد اراضی موات طبق قانون ابطال اسناد اراضی موات خارج از محدوده شهرها از طریق هیات ۷ نفری عمل خواهد کرد و حل موارد اختلاف بعهده کمیسیونی مرکب از نمایندگان وزارتخانه های کشاورزی ، کشور و جهاد سازندگی و دو نفر از نمایندگان شورای اسلامی روستائی یا شورای اسلامی عشایری بوده و صدور رای نهائی بعهده محاکم قضائی است . مهلت تسلیم اعتراض توسط فرد یا افراد ذینفع یکسال پس از انتشار آگهی تشخیص و ابلاغ به محل و مهلت رسیدگی نهائی شش ماه پس از ارائه اعتراض است . ضوابط کار را آئین نامه مشخص میکند .

تبصره - وزارت کشاورزی موظف است حداکثر ظرف مدت پنجسال مفاد این ماده را بجزود اجرا گذارد .

ماده ۵ - حفاظت ، احیاء ، توسعه و بهره برداری از محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون بمنظور غنای هرچه بیشتر جنگلها و مراتع کشور بعهده وزارت کشاورزیست که براساس حداکثر مشارکت مردم بشرح زیر انجام میشود .

۱ - در محدوده های موضوع بند ۱ ماده ۳ بانظارت وزارت کشاورزی توسط روستائیان و عشایر طبق طرحهای مصوبه وزارت مزبور و قبل از تهیه طرح با صدور مجوز صورت میگیرد . تهیه و اجرای طرحهای احیاء و حفاظت و بهره برداری از مراتع مناطق عشایری بعهده جهاد سازندگی میباشد .

تفکیک وظایف و اختیارات و نحوه نظارت را آئین نامه اجرائی این قانون مشخص مینماید .

۲ - در محدوده بند ۲ بانظارت وزارت کشاورزی بشرح زیر انجام میشود .

الف - در جهت احیاء جنگلها و مراتع مخروبه ، وزارت کشاورزی مجاز است تولیدات جنگلی و مرتعی اینگونه عرصه ها را در مقابل اجرای عملیات احیائی با انعقاد قرارداد به اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط واگذار نماید . ضوابط اجرائی این ماده در آئین نامه مشخص خواهد شد .

ب - در جهت احیاء مناطق کویری و اراضی موات ، تثبیت شنهای روان و کویرزدائی ، وزارت کشاورزی مجاز است براساس طرحهای مصوبه در مقابل احیاء این مناطق ، بهره برداری از اراضی ملی مستعد کشاورزی و یا بهره برداری از مناطق احیاء شده را طبق ضوابطی که در آئین نامه اجرائی مشخص خواهد شد به متقاضیان و مجریان اینگونه طرحها واگذار نماید .

ج - در خارج از باند جنگلی شمال کشور ، بمنظور حفاظت خاک و بهره گیری مطلوب

بسمه تعالی

از آن، وزارت کشاورزی مجاز است اجرای طرح درحاشیه رودخانهها، باتلاقها، نیزارها، تپه‌های کم پوشش و اراضی کویری و بیابانی را برای تولید چوب و علوفه، تولیدات کشاورزی و بهره‌گیری از زیبایی‌های طبیعت و ایجاد مناطق تفریحی و تفریحی طبق ضوابطی که در آئین نامه اجرائی مشخص خواهد شد به متقاضیان موارد مذکور در این بند واگذار نماید.

د - بمنظور تشویق درجهت افزایش تولیدات چوبی و علوفه ای کشور، وزارت کشاورزی میتواند به افرادی که مایل به اجرای طرح‌هایی در این جهت در اراضی کم بازده مورد تملک خود باشند، در صورتیکه از نظر فنی چنین تولیدی مناسبترین تولید باشد، درصدی از هزینه‌های طرح را بصورت بذر یا نهال تامین نماید.

ه - در طرح‌های جنگلداری شرکتهای تعاونی روستائی محاط در جنگل، شرکتهای تعاونی روستائی و عشایری، موسسات و شرکتهای دولتی یا مختلط دولتی - خصوصی و یا تشکیلات مناسبی که بموجب همین قانون توسط وزارت مزبور ایجاد میشود بترتیب اولویت دارند تا طبق طرح‌های مصوبه وزارت کشاورزی و ضوابطی که در آئین نامه اجرائی این قانون تعیین میشود عمل نمایند.

و - بهره‌برداری از مراتع توسط شرکتهای تعاونی مرتعداری یا مرتعداران واجد شرایط بر اساس طرح‌های مصوب مرتعداری و تاتیه و تصویب طرح بر اساس پروانه مرتعداری انجام خواهد شد. ضوابط کار در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد.

ز - بهره‌برداری از محصولات فرعی جنگلها و مراتع، نی زارها و سایر منابع طبق طرح‌های مصوبه جنگلداری و مرتعداری توسط مجری یا مجریان طرحها انجام میشود، در صورت عدم اجرا به ترتیب اولویت به شرکتهای تعاونی روستائی محلی، شرکتهای تعاونی روستائی، موسسات و شرکتهای دولتی یا مختلط دولتی - خصوصی و بخش خصوصی واگذار میشود در غیر این صورت وزارت کشاورزی راسا اقدام مینماید.

تبصره ۱ - در صورتیکه مراتع مورد استفاده جوابگوی نیاز دامداران مرتع آن منطقه نباشد، وزارت کشاورزی میتواند در جهت حمایت از دامداران کم بضاعت نصاب حداکثری در مورد تعداد دام هر دامدار در استفاده از مراتع را تعیین نماید و در مواردیکه میخواهند بیش از این حد دام داشته باشند بر اساس ماده ۱۸ این قانون و ماده ۳۱ آئین نامه اجرائی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۱/۲۶ حتی الامکان به تولید علوفه سوق داده شوند.

تبصره ۲ - وزارت کشاورزی موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ سال پروانه‌های چرای دام صادره را تجدید نظر و برای کلیه مراتع کشور پروانه مرتعداری صادر نماید. در داخل

بسمه تعالی

جنگلهای شمال کشور تا تهیه و اجرای طرح جامع پروانههای اجرای سابق به قوت خود باقیست وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی موظفند برحسب وظیفه با مشارکت مرتعداران، طرحهای مرتعداری را ظرف مدت سه سال از تاریخ تحویل پروانه مرتعداری تهیه نمایند. وزارت کشاورزی موظف است در موقع تحویل پروانه مرتعداری فرم طرح مرتعداری را نیز به دامدار تحویل نماید. حداکثر مهلت رسیدگی به طرحهای ارائه شده سه ماه خواهد بود و طرحهای مرتعداری که بتصویب وزارت کشاورزی میرسد مرتعداران مکلفند ظرف مدت ۲ ماه از تاریخ تصویب و ابلاغ آن جهت عقد قرارداد اجرا طرح به نمایندگان وزارتین کشاورزی و جهاد در استانها مراجعه نمایند. در صورت عدم انعقاد قرارداد و عدم اجرای طرح پروانه مرتعداری لغو میشود.

نحوه رسیدگی و تصویب طرح را آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد کرد.
تبصره ۳- از تاریخ تصویب آئین نامه اجرائی این قانون وزارت کشاورزی مکلف است مصارف روستائی جنگل نشینان مشمول را بنحوی که متعارف محل بوده و در آئین نامه اجرائی مشخص میشود بدون دریافت عواید تامین نماید. شرکتهای تعاونی روستاها و آبادیهائی که مجری طرح بهره برداری هستند مشمول این تبصره نخواهند بود.
تبصره ۴- وزارت کشاورزی مجاز است جهت فعالیتهای آموزشی مورد لزوم کشور و تحقیقاتی، مناطقی از محدوده موضوع بند ۲ ماده ۳ این قانون را طبق ضوابطی که در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد تحت اختیار موسسات آموزشی و تحقیقاتی قرار دهد.

تبصره ۵- وزارت کشاورزی مجاز است جهت فعالیت سازمان محیط زیست حفاظت احیاء، توسعه و بهره برداری زیست محیطی از مناطقی از محدوده موضوع بند ۲ ماده ۳ این قانون را در اختیار این سازمان قرار دهد.

۳- حفاظت از محدوده پروانهها و طرحها در منابع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون بعهده دارندگان پروانهها و مجریان طرحهای مذکور میباشد در صورت عدم حفاظت به مجازات مباشر صلی جرم محکوم میشوند.

۴- برای حفظ و حراست منابع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون واحد مسلحی از قوای نظامی یا انتظامی جنگلها و مراتع زیر نظر وزارت کشاورزی تشکیل میشود نحوه تشکیل و شرح وظایف و آموزش افراد واحد مزبور در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد.

ماده ۶- احیاء و بهره برداری از منابع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ در هر

تعالیه

مورد باستثناء موارد مندرج در ماده ۱۱ و ۱۲ این قانون طبق طرحی بعمل خواهد آمد که بتصویب وزارت کشاورزی رسیده باشد. مفاد طرح توسط مجریان آن لازم الاجراست و در صورت عدم اجرا تحت پیگرد قانونی قرار میگیرد ضمناً وزارت مزبور مجاز است نسبت به مجری متخلف طرح، اقدامات مقتضی را انجام دهد.

تبصره ۱ - چنانچه در عمل به عللی نتوانند بعضی از موارد مندرج در طرح مصوب را اجرا نمایند باید بموقع مورد را به وزارت کشاورزی اعلام و طبق نظر وزارت مزبور عمل کنند در غیر این صورت تحت پیگرد قانونی قرار میگیرند.

تبصره ۲ - وزارت کشاورزی موظف است طرحهای جنگلداری را در قالب طرحهای جامع تهیه و تا زمان تهیه طرح جامع در طرحهای جنگلداری در دست اجراء ضوابطی جهت حل مسأله چرای دام و سوخت روستائیان پیش بینی نماید.

تبصره ۳ - واگذاری و انتقال طرح ویاسهم یا سهام طرحهای جنگلداری و مرتعداری در محدوده موضوع بند ۲ ماده ۳ این قانون بدون موافقت وزارت کشاورزی ممنوع است. در صورت تخلف، قرارداد مربوطه ملغی و وزارت مزبور مجاز است به هر طریقی که صلاح باشد اقدام و خسارات احتمالی را محاسبه و دریافت نماید.

تبصره ۴ - در مورد بهره برداری از مراتع، جهت تهیه طرح مرتعداری، با صدور پروانه مرتعداری اقدام میشود.

تبصره ۵ - در مورد بهره برداری از محصولات فرعی جنگلها و مراتع، بیشه زارها و نیزارها جهت تهیه طرح با عقد قرارداد انجام میشود.

تبصره ۶ - وزارت کشاورزی موظف است هزینه تعهدات انجام نشده طرحها را در انقضای مهلت مقرر توسط کارشناسان ذیربط برآورد و از مجریان اینگونه طرحها وصول نموده و راساً از محل وجوه مزبور نسبت به انجام تعهدات معوقه اقدام نماید.

ماده ۷ - وزارت معادن و فلزات مکلف است علاوه بر اجرای ضوابط خود قبیل از شروع عملیات از وزارت کشاورزی دستورالعمل فنی لازم را در رابطه با اجرای مفاد این قانون کسب و به کشف کنندگان و بهره برداران معادن واقع در محدوده های مذکور در ماده ۳ این قانون جهت اجرا ابلاغ نماید. رعایت نکات فنی تعیین شده در دستورالعمل توسط کشف کنندگان و بهره برداران الزامی است در غیر این صورت ضمن جلوگیری از ادامه عملیات خسارت ناشیه را وزارت کشاورزی محاسبه و متخلف ملزم به پرداخت آن میباشد.

تبصره ۱ - وزارت کشاورزی موظف است حداکثر ظرف مدت یکماه از تاریخ درخواست وزارت معادن و فلزات دستورالعمل فنی مذکور در ماده ۷ را صادر کند.

تبصره ۲ - صدور اجازه بهره‌برداری معادن طبقاً اول مندرج در قانون معادن واقع در محدوده‌های مذکور در ماده ۳ این قانون موکول به موافقت قبلی وزارت کشاورزی می‌باشد .

ماده ۸ - احداث و نگهداری انواع پارکها و تفرجگاههای عمومی خارج از محدوده شهرها و واقع در محدوده موضوع بند ۲ ماده ۳ این قانون و فراهم ساختن امکانات بهره‌وری تفریحی و فرهنگی از آن برای استفاده عموم با تصویب وزارت کشاورزی خواهد بود به استثنای مواردی که قانوناً در اختیار ارگانهای دیگر گذاشته شده یا میشود .

تبصره - شهرداریها مکلفند پارکها و تفرجگاههای عمومی واقع در محدوده قانونی شهرها با استثنای جنگلکاریهای اطراف تهران را با متعلقات آن از وزارت کشاورزی تحویل و اداره آنرا برعهده گیرند .

ماده ۹ - وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی حسب وظیفه موظف به تهیه و اجرای طرحهای مربوط به آبخیزداری، حفاظت خاک، بیابان زدائی و تثبیت شنهای روان در سطح کشور برحسب اولویت‌ها و ضرورت‌های اجتماعی و اقتصادی می‌باشند .

تبصره - وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی موظفند طرحهای نگهداری و بهره‌برداری مناطق تثبیت و احیاء شده موضوع این ماده را تهیه و برحسب مورد اجرای آنرا را سابعهده گرفته و با با نظارت مستقیم به دستگاههای ذیصلاح و روستاها و تعاونیهای محلی و بخش خصوصی طبق ضوابطی که در آئین نامه خواهد آمد واگذار نمایند .

ماده ۱۰ - وزارت کشاورزی مکلف است برای بقاء، احیاء و توسعه جنگلها طرح جایجائی جنگل نشینان پراکنده را در منطقه شمال در صورت ضرورت در سایر نقاط کشور با همکاری سایر دستگاهها ظرف مدت پنج سال که از اول سال ۶۶ شروع میشود با رعایت بندهای ذیل فراهم نماید .

۱- تامین خدمات اقتصادی و اجتماعی مناسب .

۲- مشخص نمودن تعداد دامهای دامداران و روستائیان و تامین کامل علوفه آنها .

۳- تامین زمینهای کشاورزی به اندازه نیاز متعارف آنها .

۴- بوجود آوردن زمینه گسترش دامداری و کشاورزی آنها .

۵ - کلیه وزارتخانه‌ها و ارگانها و نهادهای ذیربط مکلف به تامین خدمات مندرج در طرح خواهند بود .

اعتبارات و هزینه‌های لازم برای اجراء این ماده در لایحه بودجه سال ۶۶ منظور شود .

ماده ۱۱ - وزارت کشاورزی مجاز است خارج از حوزه اجرای طرح های جنگل‌داری در جنگلها و بیشه‌های واقع در محدوده بند ۲ ماده ۳ این قانون و نیز در قطعات جنگلکاری

بسمه تعالی

- شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....
- شده اجازه قطع درخت و تهیه چوب و هیزم و ذغال را بدون طرح درموارد زیر بدهد .
- ۱ - استفاده از درختان و درختچه‌های افتاده ، سیل آورده ، خشکیده ، سوخته ، مریض ، آفت زده و تنه درختان بازداشتی .
  - ۲ - برای عملیات اصلاحی ، احیائی ، پیوندزنی ، جنگلکاری و واگذاری اراضی و بررسیهای مختلف مراکز آموزشی واحداث پارک .
  - ۳ - درمواردی که تامین مصارف روستائی در طرحهای جنگلداری حوزه مربوطه پیش بینی نشده باشد و یا به تشخیص وزارت کشاورزی کافی نباشد .
- ماده ۱۲ - وزارت کشاورزی مجاز است در محدوده بند ۲ ماده ۳ درمواردی که قطع درخت برای احداث یا تعریض جاده‌ها و یا ایجاد شبکه مخابراتی ، برق مجاری آبیاری ، مخازن سدها ، تاسیسات نظامی و سایر ساختمانها و تاسیسات دولتی و عام‌المنفعه و بهره‌برداری از معادن و برای حفاظت از آنها و یا حفظ جان افراد و موارد استثنائی دیگر ضروری تشخیص داده شود ، اجازه قطع درخت را صادر نماید .
- تبصره ۱ - بهره‌برداری از اینگونه درختان در داخل طرحها توسط مجریان طرحهای جنگلداری انجام میپذیرد .
- تبصره ۲ - شروع عملیات اجرائی طرحها و برنامه‌های مربوط به امور مذکور در این ماده توسط دستگاههای اجرائی ذیربط موكول به قطع و حفظ درختان مقطوعه و تحویل درمحل به وزارت کشاورزی است در غیر این صورت دستگاههای اجرائی مكلف به پرداخت خسارات وارده طبق برآورد وزارت مزبور خواهند بود .
- تبصره ۳ - دستگاههای اجرائی امور مذکور در این ماده مكلفند در تهیه طرحها و برنامه‌های مربوط به این امور موافقت وزارت کشاورزی را جلب نمایند .
- تبصره ۴ - وزارت کشاورزی موظف است در استفاده از درختهای مقطوعه موضوع این ماده ، اجرای تبصره ۳ ماده ۵ این قانون را در اولویت قرار دهد .
- تبصره ۵ - وزارت کشاورزی موظف است از این درختان مقطوعه بر مبنای چوب‌آلات تخصیصی با اولویت ، نیاز روستائیان را بر طرف نماید .
- ماده ۱۳ - قطع درختان جنگلی واقع در باغات و مزارع بدون دریافت مجوز از وزارت کشاورزی و همچنین حمل آن بدون پروانه حمل ممنوع است در غیر این صورت در مناطق جنگلی با متخلف بر حسب مورد برابر مواد ۱۹ و ۲۱ این قانون عمل خواهد شد و در غیر مناطق جنگلی فقط عین مال ضبط می شود .
- ماده ۱۴ - درختان مورد بهره‌برداری واقع در منابع مندرج در ماده ۲ این قانون باید قبل از صدور پروانه قطع ، با چکش ویژه نشانه‌گذاری و تنه‌ها ، گرده‌بینه‌ها و چوبهای

بسم الله تعالی

مستحصله آنها قبل از حمل ازپای کنده علامتگذاری شوند .

تبصره ۱ - چوبهای حاصله از تبدیل تنهها و گردهبینهها در موقع حمل از محل تبدیل باید مجددا علامتگذاری شوند .

تبصره ۲ - درختان اندوخته در طرحهای شاخهزاد و یا شاخه و دانهزاد باید طبق نظر وزارت کشاورزی علامتگذاری شوند تا از عناصر شاخهزاد در روش شاخه و دانهزاد و شاخهزاد که قطع آنها نیازی به نشانهگذاری ندارد ، مشخص باشند .

تبصره ۳ - چوبهای بازداشتی باید با چکش های ویژه علامتگذاری شوند .
ماده ۱۵ - قطع درختان جنگلی پس از صدور پروانه بهرهبرداری از طرف وزارت کشاورزی مجاز خواهد بود .

تبصره ۱ - در پروانه بهرهبرداری مشخصات درختان ، فصل قطع ، نحوه و مدت بهرهبرداری و سایر مواردی که در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد ذکر می شود تخلف از شرایط مندرج در پروانه بدون عذرموجه بمنزله بهرهبرداری بدون پروانه بوده و مرتکب بيمجازات مقرر در این قانون خواهد رسید .

تبصره ۲ - مجری طرح ملزم است تعهدات و ضوابط مندرج در پروانه بهرهبرداری را بموقع انجام دهد در صورتیکه در مدت مذکور در پروانه بهرهبرداری به تعهدات عمل ننمود ، بشرط معادیر قابل قبول حداکثر بمیزان یک فصل قطع تمدید و در صورت عدم انجام آن در مهلت تمدید شده طبق مقررات مربوطه اقدام خواهد شد .

ماده ۱۶ - مدت قراردادهائی که با مجریان طرحهای جنگلداری و مرتعداری منعقد می شود ، بسته به مورد متغیر بوده و حداکثر سی سال از تاریخ عقد قرارداد می باشد . تمدید قرارداد بر اساس شرایط و ضوابطی که در آئین نامه اجرائی این قانون ذکر خواهد شد بلامانع است .

تبصره ۱ - در پایان مدت قرارداد مجریان طرحها طبق ضوابط و شرایطی که در طرح پیش بینی شده است ، بابت اجرای طرح حق مطالبه هیچگونه وجهی جهت هزینه احداث تاسیسات مربوط به طرح را نخواهند داشت .

در صورت تمدید قرارداد میتوانند از تاسیسات مذکور مجانا استفاده کنند مشروط بر آنکه در مرمت و نگهداری آن نیز طبق قرارداد عمل نمایند .

تبصره ۲ - حقوق ناشی از این قراردادها برای وراث قانونی مجریان طرحها که واجد شرایط مندرج در این قانون باشند ، به صورت مشاع و بدون تقسیم به قطعات کوچکتر محفوظ و قابل انتقال میباشد .

بسم تعالی

ماده ۱۷ - در مورد تعیین عواید دولت در رابطه با بهره‌برداری از جنگلها و مراتع و بوته‌زارها و نیزارها با استثنای مراتع حریم بشرح زیر عمل میشود .

الف - باتوجه به خصوصیات هر طرح و خارج از طرح درصدی از قیمت درخت سرپا بعنوان عواید دولت دریافت می‌گردد .

عواید دولت در رابطه با بهره‌برداری از جنگلها بر مبنای قیمت پایه محصولات جنگلی و بر اساس حجم سرپای درخت تعیین و دریافت می‌گردد که هیاتی مرکب از نماینده یانمایندگان وزارتخانه‌های برنامه و بودجه ، بازرگانی ، امور اقتصادی و دارائی ، کشاورزی و صنایع میباشد ، هرده سال یکبار بر مبنای سیاست اقتصادی دولت جمهوری اسلامی ایران و با در نظر گرفتن قیمت فرآورده‌های جنگلی در بازار داخلی و بازار بین‌المللی و قیمت چند تولید صنعتی جنگلی داخلی و قیمت چوبهای غیر جنگلی داخلی قیمت پایه واحد چوب را تعیین و پس از کسر هزینه متوسط تولید قیمت هر متر مکعب درخت سرپا محاسبه میگردد و در بهار هر سال شاخص هزینه زندگی تهیه شده بوسیله بانک مرکزی به قیمت پایه اضافه میشود .

ب - عواید دولت در رابطه با اجرای طرحهای مرتعداری و صدور پروانه‌های مرتعداری و نیز بهره‌برداری از نیزارها و محصولات فرعی جنگلها و مراتع و بیشه‌ها و بوته‌زارها درصدی از ارزش علوفهای مراتع و ارزش محصولات فرعی و نی باتوجه به خصوصیات هر طرح و هر منطقه بعنوان عواید دولت دریافت میگردد .

ضوابط اجرایی این ماده را آئین‌نامه مربوطه تعیین مینماید .

ماده ۱۸ - بانک کشاورزی موظف است در مقابل ارائه گواهی صادره از وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی بر حسب وظایف مربوطه جهت افزایش تولیدات جنگلی و مرتعی از طریق اجرای طرحهای جنگلداری و مرتعداری و صنایع مربوطه در محدوده‌های ماده ۳ این قانون و در قالب طرحهای کشت درختان سریع‌الرشد ، تولید نهال و امثال آنها وام طویل‌المدت در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی قرار دهد .

فصل چهارم - جرائم ، مجازاتها

ماده ۱۹ - قطع ، ریشه‌کن کردن درخت ، درختچه ، نهال و جست و تهیه چوب و ذغال در محدوده‌های موضوع ماده ۳ این قانون بدون اخذ پروانه از وزارت کشاورزی ممنوع است ، مرتکب یا مرتکبین در مورد قطع و ریشه‌کن کردن هر اصله نهال و جست به حکم محاکم قضائی به پرداخت جزای نقدی تا پانصد ریال و در مورد قطع و ریشه‌کن کردن درخت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و درختچه و تهیه چوب و ذغال به حبس تا ششماه و پرداخت جزای نقدی معادل قیمت درخت ، چوب یا ذغال حاصل از آن به نرخ مقرر در ماده ۱۷ این قانون محکوم میشوند . در تمام موارد عین مال نیز ضبط و به ترتیب مقرر در ماده ۴۰ این قانون عمل خواهد شد . در صورت از بین بردن عین مال ، بهای آن بعنوان خسارت محاسبه و وصول میشود .
تبصره ۱ - به حکم محاکم قضائی جرائم تخلفات موضوع این ماده نسبت به درختان ممنوع القطع که اسامی آنها در آئین نامه اجرائی خواهد آمد تا دو برابر مجازات مندرج در این ماده خواهد بود .

تبصره ۲ - کلیه ادوات و وسائل قطع که برای تخلفات مذکور در این ماده توسط متخلف یا متخلفین بکار گرفته میشود بوسیله مأمورین ذریبط ضبط و بحکم محاکم قضائی مصادره ، مسترد و یا خریداری میگردد .

تبصره ۳ - هرکس به کت زدن ، پوست کندن ، سربرکردن و بی زدن درختان و روشن کردن آتش در تنه آنها و یا نابود کردن درختان واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون مبادرت و اقدام نماید بحکم محاکم قضائی تا حداکثر مجازات مندرج در این ماده محکوم میشود .

تبصره ۴ - وزارت کشاورزی موظف است هر پنج سال یکبار در میزان جرائم نقدی یاد شده در این قانون تجدیدنظر نموده و مفاد تجدیدنظر شده را به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند .

ماده ۲۰ - قطع و کندن بوته در مناطق خشک ، کویری ، شیبهای تند و مناطق دست کاشت مطلقاً ممنوع است در سایر مناطق جهت رفع نیازهای ضروری روستائیان و عشایر از قبیل پوشش کف و سقف چادر و کپرو آغل و امثال آن باستثنای گونه های مهم و نادر الوجود بلامانع است متخلف یا متخلفین بحکم دادگاه به پرداخت جزای نقدی برای هر بوته بیست تا یکصد ریال و در صورت تکرار به دو برابر جزای نقدی مذکور محکوم خواهند شد .

تبصره ۱ - چنانچه تخلفات مندرج در این ماده و ماده ۱۹ در مناطق نهالکاری ، جنگلکاری ، بوته کاری و یا پارکهای جنگلی و یا مناطق قرق شده صورت پذیرد مرتکب یا مرتکبین علاوه بر پرداخت خسارت وارده به دو برابر مجازات مقرر در مواد مذکور محکوم خواهند شد .

تبصره ۲ - دولت موظف است از طریق وزارت نفت و سایر سازمانهای ذریبط امکانات جایگزینی مواد سوختی فسیلی یا استفاده از سایر منابع انرژی را بجای سوخت هیزمی و بوته های فراهم نماید .

ماده ۲۱ - حمل و نقل چوب ، هیزم و ذغال حاصل از درختان و درختچه های واقع

بسم تعالی

در محدوده‌های موضوع ماده ۳ این قانون در تمام نقاط کشور باسنثنای داخل شهرها بدون تحصیل پروانه حمل از وزارت کشاورزی ممنوع است و متخلف یا متخلفین طبق قانون مجازات مرتکبین قاچاق تعقیب و مجازات خواهند شد .

تبصره ۱ - حمل چوب ، هیزم و ذغال مجاز از شهر به دهات در حدود مصرف شخصی بدون پروانه حمل بلامانع است .

تبصره ۲ - حمل مجدد چوب ، هیزم و ذغال مجاز بین شهرها تیکه وزارت کشاورزی آگهی خواهد داد احتیاج به صدور پروانه حمل ندارد .

تبصره ۳ - حمل چوب آلات تخصصی برای مصارف روستائی جنگل نشینان به نقاط دیگر و انتقال آن به دیگری ممنوع است و در صورت تخلف عین مال به نفع دولت ضبط خواهد شد .

تبصره ۴ - حمل و نقل هیزم مجاز مورد مصرف روستائی روستاهای مشمول از جنگلهای محل سکونت روستائی بدون اشکال است .

ماده ۲۲ - احداث هرگونه کوره ذغال در جنگل یا مجاور آن مستلزم داشتن پروانه از وزارت کشاورزی میباشد و متخلف تا شش ماه حبس به حکم محاکم قضائی محکوم خواهد شد .

مامورین ذریبط وزارت کشاورزی مجاز خواهند بود کوره ذغال بدون پروانه را تا تعیین تکلیف نهائی از طریق محاکم قضائی تخریب نمایند .

ماده ۲۳ - علامت ویژه چکشهای وزارت کشاورزی علامت رسمی دولتی است ، در مورد تقلید کننده ، استفاده کننده از چکش جعلی و نیز سوء استفاده از چکشهای ویژه و در مورد سایر تخلفات در این زمینه به ترتیب زیر عمل میشود .

۱ - تقلید کننده جاعل محسوب و به مجازات مقرر در ماده ۹۹ قانون مجازات عمومی محکوم خواهد شد .

۲ - استفاده کننده از چکش جعلی مذکور ، چنانچه شخص جاعل باشد ، علاوه بر مجازاتهای فوق به حداکثر مجازات مقرر در مواد ۱۹ و ۲۱ این قانون بر حسب مورد محکوم میشود و چنانچه شخص دیگری باشد فقط به اشد مجازات مقرر در مواد ۱۹ و ۲۱ این قانون بر حسب مورد محکوم میشود .

۳ - اشخاصیکه از چکش ویژه وزارت کشاورزی سوء استفاده نمایند به حبس از ۶ ماه تا ۲ سال محکوم میشوند و چنانچه سوء استفاده کننده ، چکش مزبور را از طریق غیر قانونی بدست آورده باشد علاوه بر این به مجازات مربوطه محکوم میشود .

بسمه تعالی

- ۴- چنانچه سوء استفاده کننده از چکش موضوع بند ۳ مامور وزارت کشاورزی و یا با تبانی شخص دیگری باشد به حد اکثر مجازات مباشر اصلی جرم مذکور محکوم میشود .
- ۵- ماموری که چکش به او سپرده شده و شخصا یا با تبانی از چکش سوء استفاده نماید علاوه بر مجازات فوق تا انفصال دائم از خدمت دولتی محکوم میشود .
- تبصره - مامورین وزارت کشاورزی که چکش به آنها سپرده شده مکلف به حفظ چکشهای ویژه وزارت مزبور میباشند چنانچه در این مورد مرتکب تخلفی که در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد شوند و یا در اثر عدم مراقبت چکش از دسترسشان خارج شود به مجازات قصور و تقصیر مندرج در قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب مجلس شورای اسلامی محکوم میشود و اگر از چکش استفاده سوئی که طبق این قانون جرم محسوب میشود انجام شود مامور مذکور تا حد معاونت در جرم محکوم میشود .
- ماده ۲۴ - کسانی که خارج از ضوابط این قانون به چرانیدن دام در مراتع اقدام نمایند بحکم دادگاه به پرداخت جزای نقدی حداکثر یکصد ریال برای هر واحد دامی در روز محکوم خواهند شد . تخلف از مندرجات طرح و پروانه بمنزله چرانیدن بدون پروانه خواهد بود و در صورت تکرار جرم پروانه و یا قرارداد طرح لغو میشود .
- تبصره ۱ - واگذاری و انتقال حق استفاده از مراتع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون از طرف دامداران به دیگری و یا دریافت وجه و یا هر نوع مالی بعنوان واگذاری مراتع و یا حق علف چر و حق عبور بهر نحو ممنوع است متخلف بحکم دادگاه علاوه بر بازپس دادن هرگونه دریافتی یا معادل آن به صاحبش به حبس تا ۲ سال و یا باطل پروانه مرتعداری و لغو قرارداد اجرای طرح محکوم میشود .
- تبصره ۲ - چرانیدن دام در مناطق قرق شده ممنوع است و متخلف علاوه بر تامين خسارت وارده طبق ضوابط این ماده مجازات خواهد شد .
- تبصره ۳ - وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی حسب وظایف مربوطه مجازند بهره برداری از مراتع مورد پروانه مرتعداری و طرح مرتعداری و مناطق قرق شده را بمنظور زنبورداری در فصول مورد استفاده بطور موقت در اختیار زنبورداران قرار دهند .
- تبصره ۴ - در صورتیکه مرتعداران به هردلیل منصرف از امر مرتعداری شوند مراتع مورد استفاده آنان بلامعارض تعلق شده و تکلیف آنها وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی حسب وظایف مربوطه تعیین میکنند . اولویت بهره برداری با مرتعداران واجد شرایط محلی خواهد بود .
- ماده ۲۵ - هرکس از نیزارها با استثنای نیازهای ضروری روستائی و عشائری و محصولات فرعی منابع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون از قبیل کتیرا - انگوزه -

بسمه تعالی

سقر و غیره که نام و مشخصات کلیه آنها در آئین نامه اجرایی این قانون خواهد آمد ، بطور غیرمجاز بهره برداری نماید علاوه بر ضبط محصولات مکشوفه به نفع دولت ، به پرداخت جزای نقدی معادل قیمت کالای مکشوفه بر مبنای تعرفه نرخ وزارت کشاورزی محکوم خواهد شد .

تبصره - حمل و نقل محصولات مذکور خارج از شهرها بدون تحصیل اجازه حمل از وزارت کشاورزی ممنوع است در غیر این صورت عین مال ضبط میشود .

ماده ۲۶ - هرکس در منابع واقع در محدوده های موضوع ماده ۳ این قانون آتش سوزی عمدی ایجاد نماید علاوه بر پرداخت خسارت طبق برآورد وزارت کشاورزی به حکم دادگاه به حبس تا ۱۰ سال محکوم و در صورتیکه به قصد محاربه بانظام جمهوری اسلامی باشد مجازات محارب را خواهد داشت و در صورتیکه آتش سوزی غیر عمدی و بر اثر بی احتیاطی باشد مرتکب به پرداخت خسارت یا حبس از شصت و یک روز تا یک سال محکوم خواهد شد .

تبصره ۱ - حریق هائی که الزاما توسط مامورین وزارت کشاورزی در رابطه با وظایف و مسوولیت های محوله ایجاد میشود از شمول این ماده مستثنی است .

تبصره ۲ - در موقع آتش سوزی کلیه مامورین دولتی اعم از لشکری و کشوری و ادارات عمومی نزدیک وقوع محل آتش سوزی و نهادهای انقلاب اسلامی در مقابل تقاضای مامورین وزارت کشاورزی یا زندان مری یا بخشداری موظفند با کلیه وسائل ممکنه که در اختیار دارند در اطفا حریق کمک نمایند .

ماده ۲۷ - برداشت غیرمجاز برگ ، خاک برگ و خاک از عرصه جنگلها و مراتع ممنوع است و متخلفین بحکم محاکم صالحه به پرداخت تادیب برابر قیمت مواد مکشوفه محکوم میشوند .

ماده ۲۸ - در صورتیکه مامورین وزارت کشاورزی و جهاد سازندگی مرتکب جرائم مندرج در این قانون شوند یا شرکت و معاونت در آن نمایند به اشد مجازات همین قانون محکوم میشوند .

ماده ۲۹ - شورای عالی قضائی در مناطقی که پرونده ها متراکم است نظیر استان گیلان و مازندران شعبه ویژه جهت رسیدگی به اینگونه پرونده ها تشکیل داده و در سایر مناطق رسیدگی به اینگونه پرونده ها را در اولویت قرار دهد .

ماده ۳۰ - مامورین وزارت کشاورزی که بموجب احکام وزارت مزبور مامور کشف و تعقیب جرائم مذکور در این قانون میشوند در ردیف ضابطین دادگستری محسوب و از این حیث تحت نظر دادستان محل انجام وظیفه خواهند نمود .

تبصره - مامورین کشف جرائم و تعقیب وقتی در ردیف ضابطین دادگستری محسوب میشوند که حسن شهرت داشته و آموزشهای لازم را دیده و به اخذ گواهی مربوطه نائل شده باشند .

ماده ۳۱ - مامورین وزارت کشاورزی در هر مورد لازم میتوانند به حکم دادستانی و با داشتن معرفی نامه از طرف وزارت مزبور راسا کارگاهها و کارخانجات چوب سازی و انبارهای آنها و منازل و اماکن مظنون را مورد بازرسی قرار دهند و در داخل شهرها به درخواست مسولین مربوطه قوای انتظامی شهرها این عمل را انجام خواهند داد . در صورت کشف محصولات جنگلی غیرمجاز یا مرتکب یا مرتکبین طبق مفاد این قانون رفتار خواهد شد .

ماده ۳۲ - هرکس اراضی محدودههای موضوع ماده ۳ این قانون را مورد تجاوز یا تخریب قرار دهد و یا تصرف نماید طبق برآورد وزارت کشاورزی به پرداخت خسارات وارده ملزم و به حکم محاکم قضائی به حبس تا ۳ سال محکوم میشود - اعیانی که در عرصه مورد تجاوز احداث شده یا بشود به حکم دادگاه بنفع دولت ضبط میشود . وزارت کشاورزی مکلف است بوسیله مامورین خود و یا با همکاری مامورین انتظامی به محض وقوع جرم ضمن رفع تجاوز موضوع را جهت تعقیب کیفری به محاکم صالحه ارجاع نماید .

تبصره ۱ - نظر مامورین وزارت کشاورزی در تشخیص منابع مندرج محدوده ماده ۳ این قانون تا صدور حکم نهائی وسیله هیات موضوع ماده ۴ برای طرح دعوا و رسیدگی به پروندههای تخلف موضوع این ماده و اتخاذ تصمیم درباره متخلفین معتبر و قبل از صدور حکم دادگاه قرار منع تعقیب صادر نخواهد شد .

تبصره ۲ - چنانچه تخلفات مذکور در حریم دریاها و دریاچه ها و نالابها صورت پذیرد متخلف یا متخلفین به مجازات مقرر در این ماده محکوم میشوند در مورد اعیانی احداث شده طبق این ماده عمل خواهد شد .

تبصره ۳ - هرکس ایستگاه تولید نهال و بذر ، چاههای آب ، اراضی کشت شده و مناطق احیاء شده ، مناطق مالچ پاشی شده ، ساختمان ، دیواره ، آب بند و یا سایر مستحدثاتی که به هدف احیاء در محدودههای موضوع این ماده احداث شده است را مورد تجاوز قرار دهد علاوه بر مجازات فوق به حداکثر مجازات مقرر در قانون مجازات عمومی محکوم و خسارت وارده از وی دریافت میگردد .

ماده ۳۳ - وزارت کشاورزی موظف است پروندههای غیرمختومه اراضی محدودههای موضوع ماده ۳ این قانون را که تا قبل از تصویب آن مطرح بوده اند جهت تعیین تکلیف قطعی به هیات مندرج در ماده ۴ احوال نماید .

فصل پنجم - تعیین وضعیت اراضی

ماده ۳۴ - وزارت کشاورزی مکلف است ظرف مدت ۵ سال از تاریخ تصویب این قانون نسبت به تهیه نقشه اراضی قابل واگذاری موضوع لایحه قانونی اصلاح قانون نحوه واگذاری واحیاء اراضی در ارتباط با محدوده‌های موضوع ماده ۳ این قانون راتهییه نماید . تبصره ۱ - تشخیص اراضی قابل واگذاری بعهده هیاتی مرکب از نمایندگان ذیربط (سرجنگلداری کل - اداره کل کشاورزی - هیاتهای واگذاری زمین و وزارت جهاد سازندگی) خواهد بود و واگذاری این قبیل اراضی بعهده هیاتهای واگذاری زمین میباشد . تبصره ۲ - وزارت کشاورزی در محدوده ۲۵ ساله شهری دخالتی ندارد لیکن تعیین ویا تغییر محدود مذکور موکول به کسب نظر از هیات مندرج در ماده فوق میباشد . بهره‌برداری از اشجار جنگلی که احتمالاً در این محدوده قرار گرفته ویا بعداً با تعیین ویا تغییر محدوده جدید قرارگیرد مشمول ضوابط مقرر در این قانون و بعهده وزارت کشاورزی میباشد .

تبصره ۳ - زارعین صاحب اراضی زراعی - صاحبان باغات و تاسیسات عام المنفعه ای که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعدی آن اعتراض داشته باشند میتوانند به کمیسیون مرکب از هیات مندرج در تبصره ۱ این ماده و یک نفر از قضات دادگستری که زیر نظر وزارت کشاورزی تشکیل میشود مراجعه نمایند مهلت تسلیم دادخواست حداکثر یکسال و مهلت رسیدگی نهائی حداکثر دو سال پس از تصویب این قانون خواهد بود رای قاضی این هیات قطعی و لازم الاجرا است .

تبصره ۴ - آن قسمت از اراضی ملی ، با استثنای منطقه جنگلی شمال کشور از خاتمه جلگه ناخذ طبیعی و یا گسترش یافته بالای جنگل که تا تاریخ ۵۹/۲/۳۱ به باغ ، زراعت و تاسیسات عام المنفعه و مسکن روستائیان تبدیل شده اند توسط هیاتی مرکب از مدیران دستگاههای مندرج در تبصره ۱ این ماده و یا نمایندگان تام‌الاختیار آنها و یک نفر از قضات دادگستری زیر نظر وزارت کشاورزی مورد رسیدگی قرار گرفته و در صورتیکه با تشخیص هیات مذکور از راه اعمال نفوذ ، تبانی و وابستگی به رژیم سابق تبدیل نکرده و اراضی تبدیل شده به نحو بارزی جهت فعالیت‌های انجام شده مستعد باشد پس از اجرای مقررات قانونی مربوط به تبدیل منابع ملی ، بنابه تقاضای فرد یا افراد ذینفع در چهارچوب طرح به آنان واگذار میشود . ضوابط کار را آئین نامه مشخص میکند . حداکثر مهلت رسیدگی به

مقاله

اینگونه موارد تا سه سال پس از تصویب این قانون خواهد بود. در صورت عدم اجرای طرح براساس استعداد اراضی و همچنین اگر ارزش اعمال نفوذ، تبنانی و وابستگی به رژیم سابق تبدیل کرده باشند به حکم هیات مذکور نسبت به خلع ید از زمین و اخذ خسارت وارده اقدام خواهد شد. وزارت کشاورزی مجاز است اینگونه اراضی را در جهت اجرای سیاست خود مورد استفاده قراردادده و یا به متقاضی دیگر واگذار نماید.

ماده ۳۵ - آن قسمت از زمینهایی که حداکثر تا پنج هکتار تاکنون بوسیله مردم درختکاری شده یا به هر کیفیت برای کشاورزی احیاء شده به خودآنان واگذار گردد.

ماده ۳۶ - کلیه اسناد مالکیت یا قراردادهای اجاری و واگذاری اراضی که با رعایت مقررات قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب سال ۱۳۴۸ و ۱۳۴۹ و ۱۳۵۲ با اشخاص حقیقی و حقوقی منعقد شده در صورتیکه تا کنون لغو نشده باشند از تاریخ تصویب این قانون توسط هیات مندرج در ماده ۳۴ این قانون مورد بررسی قرار گرفته و بشرح زیر عمل میشود.

۱- کلیه اسناد مالکیت یا قراردادهای اجاری و واگذاری اراضی که تعهدات طرح در آن انجام نگرفته است با استثنای آن دسته که قرارداد آنها بعد از سال ۱۳۵۷ و سیله وزارت کشاورزی تمدید شده است لغو و اراضی در اختیار وزارت مزبور قرار میگیرد تا طبق مقررات بهره برداری شود.

۲- اراضی که تعهدات طرح در آنها انجام گرفته است در صورتیکه واگذاری باتبنانی انجام گرفته باشد اسناد مالکیت و یا قرارداد اجاری و واگذاری لغو و در صورت عدم تبنانی طبق ضوابطی که در آئین نامه اجرائی این قانون خواهد آمد عمل خواهد شد.

تبصره ۱ - اظهار نظر هیاتهای موضوع مواد ۳۲ و ۳۳ قانون فصل پنجم و پاره ای از مواد قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور دائر بر انجام یا عدم انجام تعهدات طرحهای موضوع ماده ۳۱ قانون فوق الذکر تا تاریخ تصویب این قانون معتبر و لازم الرعایه است.

تبصره ۲ - مامورین انتظامی مکلفند با اعلان وزارت کشاورزی بمنظور در اختیار گرفتن اراضی حاصل از اجرای بندهای فوق از عرصه و اعیان موضوع طرح خلع ید نموده و در اختیار وزارت مزبور قرار دهند در این صورت آن وزارتخانه موظف است ۵۰٪ سرمایه گذاری انجام شده که در رابطه با اجرای طرح میباشد طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری به اقساطی که مدت آن از دو برابر مدت سرمایه گذاری شده بیشتر نباشد به فرد یا افراد ذینفع طرح پرداخت نماید.

تبصره ۳ - کلیه اراضی که به ترتیب مقرر در این ماده در اختیار وزارت کشاورزی

مقالت

قرار میگیرند و همچنین اراضی که طبق قانون " اصلاح فصل پنجم و پاره ای از مواد قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور " مصوب خردادماه ۱۳۵۴ و نیز اراضی که طبق تبصره ۲ ماده ۲ " آئین نامه اجرائی قانون اصلاح قانون نحوه واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران " مصوب ۱۳۵۹/۲/۳۱ از اشخاص حقیقی یا حقوقی به وزارت کشاورزی مسترد گردیده و یا میگردد حتی الامکان بمنظور تحقق مفاد ماده ۱۰ این قانون مورد استفاده قرار میگیرد .

ماده ۳۷ - حریم دریاها ، دریاچهها و خلیج فارس و تالابها قابل تملیک و تصرف و تصرف خصوصی نیست و لواینکه متصرفین این قبیل اراضی اسناد مالکیت گرفته باشند باستثناء عرصه و اعیانی که قبل از ۴۲/۷/۱۳ در حریم دریاها و دریاچهها و خلیج فارس و قبل از ۵۹/۲/۳۱ در حریم تالابها تصرف و ایجاد شده باشد ، استفاده از حریم مزبور برای ایجاد تاسیسات ضروری باتصویب هیات وزیران مجاز میباشد .

تبصره ۱ - حریم دریای عمان ، خلیج فارس ، دریای خزر و ارومیه ۶۰ متر از آخرین نقطه پیشرفتگی آب بسمت خشکی میباشد .

تبصره ۲ - میداه محاسبه حریم در مورد دریای خزر و دریاچه ارومیه ، آخرین نقطه پیشرفتگی آب به ترتیب در سالهای ۱۳۴۲ و ۱۳۵۳ بر مبنای نقشه برداری سازمان نقشه برداری کل کشور میباشد .

تبصره ۳ - در مورد خلیج فارس و بحر عمان تعیین آخرین نقطه پیشرفتگی آب و در مورد سایر دریاچهها و تالابها تعیین عرض حریم و تعیین آخرین نقطه پیشرفتگی آب بعهده هیاتی مرکب از کارشناسان ذیربط است که ترکیب آنرا آئین نامه مشخص میکند .
تبصره ۴ - اراضی حاصل از عقب نشینی دریا و دریاچه و تالاب به عرض حریم اضافه گردیده و میگردد و چگونگی استفاده از این اراضی را آئین نامه مشخص میکند .

تبصره ۵ - وزارت کشاورزی در مورد عرصه و اعیانی که در حریم دریاها و دریاچهها و تالابها و داخل آنها در گذشته تصرف و ایجاد یا به تملیک افراد درآمده است و همچنین در مورد عرصه مورد تجاوز به ترتیب زیر عمل مینماید .

۱- عرصه و اعیانی که قبل از ۴۲/۷/۱۳ در حریم دریاها و دریاچهها و قبل از ۵۹/۲/۳۱ در حریم تالابها تصرف و ایجاد شده اند در صورت ضرورت به قیمت عادلانه خریداری نماید .

۲- اعیانی که از تاریخ ۴۲/۷/۱۳ تا ۲۹ تیرماه ۵۴ در حریم دریاها و دریاچهها در خارج از محدوده مورد عمل قانون اراضی شهری ایجاد شده اند در صورت نیاز دولت

مقاله

بر مبنای ارزش معاملاتی سال احداث خریداری نماید . در نقاطی که ارزش معاملاتی وجود ندارد طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری خریداری نماید در غیر این صورت متصرف باید اقدام به جمع آوری و انتقال فوری تاسیسات و اعیانی خود نماید .

۳- عرصه و اعیانی که از تاریخ ۲۹ تیر ماه ۵۴ در حریم دریاها و دریاچه ها و از ۵۹/۲/۳۱ در حریم تالابها تا تاریخ تصویب این قانون تصرف و ایجاد شده اند به حکم دادگاه بنفع دولت ضبط و از مرتکب یا مرتکبین خلع ید میشود .

۴- در محدوده مورد عمل قانون اراضی شهری اعیانی که بعد از ۴۲/۷/۱۳ تا تاریخ ۲۹ تیر ماه ۵۴ ایجاد شده است از تاریخ احداث حق الارض دریافت میشود .

تبصره ۶ - منظور از اعیانی در این ماده ساختمان یا تاسیسات و باغ میوه یا بیشه دست کاشت و یا قلمستان میباشد ، نه چپر ، آلونک ، کپر ، صرف دیوار کشی و حفر چاه و ایجاد حصار و نصب سیم خاردار و امثال آنها .

ماده ۳۸ - وزارت کشاورزی درختان و درختچه های موجود در اراضی که واگذار می شود را بنحو مقتضی مورد بهره برداری قرار می دهد .

فصل ششم - مقررات اداری و مالی

ماده ۳۹ - وزارت کشاورزی در چهار چوب ضوابط مقرر مجاز است احتیاجات چوبی کارخانجات صنایع چوبی کشور اعم از دولتی ، تعاونی ، خصوصی و همچنین چوب مورد نیاز مصرف کنندگان را که به تائید صنف یا سازمان ذیربط رسیده باشد ، بدون رعایت آئین نامه معاملات دولتی تامین نماید و قیمت این گونه کالاها طبق ماده ۱۷ این قانون تعیین می شود .

فصل هفتم - مقررات مختلفه

ماده ۴۰ - وزارتخانه های آموزش و پرورش ، ارشاد اسلامی ، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و سایر دستگاه های تبلیغاتی کشور مکلفند جهت شناساندن اهمیت منابع طبیعی و حفظ آن از طریق رسانه های گروهی ، درج مطالب در کتب درسی نمایش فیلم و اسلاید و تهیه پوستر و اقدامات مشابه با وزارت کشاورزی همکاری لازم را بنمایند .

ماده ۴۱ - اراضی دولتی و منابع طبیعی منطقه جنگلی شمال کشور از خاتمه جلگه های غیر جنگلی تا حد طبیعی و یا گسترش یافته بالای جنگلها با عنایت به اصل قطبهای تولید

مقاله

جهت تامین نیازجویی کشور به جنگل و تولید چوب اختصاص می یابد و هرگونه دخالت در آن طبق ضوابط فنی و قانونی است که آئین نامه مشخص مینماید.

ماده ۴۲ - بمنظور احیای جنگلها و مراتع مندرج در ماده ۳ این قانون که بی رویه بهره برداری و مخروبه گردیده اند و مناطقی که در طرحهای جنگلداری و مرتعداری باید از چرای دام محفوظ بمانند و همچنین بمنظور جلوگیری از پرشدن مخازن سدها حرکت شنهای روان و فرسایش خاک و بیابان زائی و بروز سیل در محدوده هائیکه باید مورد حمایت قرارگیرند این مناطق با تشخیص وزارتین کشاورزی و جهاد سازندگی حسب وظایف مربوطه برای مدت مناسبی قرق اعلام میگردد.

تبصره - دولت مکلف است امکانات لازم در اختیار کسانی که حقوق آنها در اثر اعمال قرق مناطق موضوع این ماده تضییع میشود قرار دهد.

ماده ۴۳ - کلیه دستگاههای دولتی، بنیاد مستضعفان، سازمان تعاون اسلامی انکا، آستان قدس رضوی و سایر موسسات و شرکتهای وابسته بدولت که به نحوی از مراتع عمومی استفاده مینمایند موظفند ظرف مدت دو سال پس از تصویب این قانون نسبت به تهیه طرحهای مرتعداری مراتع مورد استفاده اقدام و بارعایت ضوابط وزارت کشاورزی بتصویب رسانیده و به مرحله اجرا درآورند. در صورت عدم اجرا حق استفاده از مراتع مذکور از آنها سلب میشود.

ماده ۴۴ - شرکتهای کشت و صنعت موظفند با توجه به شرایط اقلیمی و فنی اراضی بلا استفاده و اطراف جاده ها و زهکشها و کانالهای تحت پوشش شرکت را بمنظور تولید چوب به کشت گونه های چوبیده سریع الرشد اختصاص دهند.

ماده ۴۵ - از تاریخ تصویب این قانون صدور مجوز احداث کارگاهها و کارخانه های چوب بری و کلیه صنایعی که قسمت اعظم مواد اولیه آنها را چوب تشکیل میدهد با کسب موافقت وزارت کشاورزی توسط وزارت صنایع انجام میگردد.

تبصره - کارگاهها نیکه قسمت اعظم مواد اولیه آنها چوب ولی مصرف کننده جزء میباشد تنها موافقت وزارت کشاورزی کافی است و صورت آئین نامه اجرایی تعیین میکند.

ماده ۴۶ - از تاریخ تصویب این قانون سازمانهای دولتی و بنگاهها یا موسسات و کارخانجات و کارگاهها اعم از دولتی و خصوصی از مصرف سوخت هیزمی و ذغال چوب جنگلی منع میشوند. در صورت تخلف از مصرف هیزم و ذغال چوب آنها جلوگیری خواهد شد.

تبصره ۱ - موسساتی که در داخل جنگلهای شمال واقعند اعم از دولتی، تعاونی و خصوصی در صورت تحصیل مجوز مشمول این ماده نخواهند بود.

تبصره ۲ - موسسات شیلات و پیمانکاران انحصار دخانیات ایران و امثال آنها بنا به

بسم الله

معرفی موسسه مزبور که برای تهیه کنسرو یا دود دادن ماهی و خشک کردن توتون احتیاج به مصرف هیزم داشته باشند میتوانند برای مصارف خود باکسب مجوز از هیزم استفاده نمایند .

ماده ۴۷ - وزارت بازرگانی مکلف است در تنظیم سهمیه سالانه واردات و صادرات چوب کشور قبلاً موافقت وزارت کشاورزی را در مورد صادرات و واردات چوب و فرآورده‌های چوبی و نوع و میزان سود بازرگانی کالاهای مذکور جلب نماید . صدور هیزم و ذغال چوب از کشور ممنوع است .

تبصره ۱ - وزارت بازرگانی مکلف است مصرف پیشنهادی هر سال را حداکثر تا ۲ ماه قبل از پایان سال به وزارت کشاورزی اعلام نماید .

تبصره ۲ - صادرات چوب گردو بصورت خام و کالای نیمه ساخته مطلقاً ممنوع است .

ماده ۴۸ - نحوه ورود هر نوع ادوات موتوری که در قطع درختان جنگلی بکار میروند به داخل کشور و نیز نحوه توزیع آن طبق آئین نامه ای خواهد بود که بتصویب هیات وزیران می‌رسد .

ماده ۴۹ - از تاریخ تصویب این قانون کلیه طرفهای قرارداد سازمان جنگلها و مراتع کشور در صورتیکه بهر نحو قراردادشان لغو نشده باشد مکلفند ظرف مدت شش ماه پس از اعلان به آنها به وزارت کشاورزی مراجعه و نحوه فعالیت‌های خود را بر اساس ضوابط پیش بینی شده در این قانون روشن نمایند در غیر این صورت وزارت کشاورزی طبق ضوابط قانونی رفتار خواهد کرد .

تبصره - در تمدید یا عقد قراردادهای جدید اولویت با مجریانی است که تعهدات خود را طبق ضوابط وزارت کشاورزی انجام داده باشند .

ماده ۵۰ - ادارات ثبت اسناد و املاک موظفند تقاضای اشخاص حقیقی و حقوقی را که برای ثبت املاک و صدور سند مالکیت اراضی دریافت داشته اند جهت استعمال به واحدهای تابعه وزارت کشاورزی ارسال دارند و پس از آن نسبت به اصلاح یا صدور سند مالکیت اقدام و مطابق درخواست واحدهای تابعه وزارت مزبور نسبت به اصلاح سند مالکیت مبادرت نمایند .

ادارات ثبت اسناد و املاک موظفند کلیه پرونده‌های ثبتی را جهت مطالعه در اختیار مامورین ذریبط وزارت مزبور قرار دهند .

ماده ۵۱ - وزارت کشاورزی مکلف است آئین نامه‌های اجرایی این قانون را حداکثر

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

شماره ۳۱۶۱-۵

تاریخ ۲۳ ۱۳۶۳

پیوست

- ۲۵ -

بیت

ظرف مدت شش ماه پس از تصویب آن تنظیم و به هیات وزیران جهت تصویب ارائه نماید .

ماده ۵۲ - از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو میگرددند .

طرح قانونی فوق مشتمل بر پنجاه و دو ماده و هفتاد و هفت تبصره در جلسه روز چهارشنبه هجدهم تیرماه یکهزار و سیصد و شصت و پنج بتصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است . / ن

رئیس مجلس شورای اسلامی

اکبر هاشمی
۲۱
۲۵